

İlgaz Gümüştas

Zamansız Hamleler

Edgar Allen Poe'dan Hızlı Hamleler 2

Geçen ay yazarımızın bir öyküsünde satranç hakkında yapılan görüşlere yer vermiştik. Bu yazı ise bir cevap yazısı. Hayatta karşılıklı fikirler her zaman olumlu sonuçlar vermiştir ve insanlığı ileri götürmüştür. Kimin doğru düşündüğü okuyucuya düşüyor. Yazara ise sadece fikirlerini açıklamak...

Edgar Alan Poe 'nun satranç hakkındaki fikirlerini özetlersek

1) Satrancın zihin üzerindeki etkisi yanlış anlaşılmıştır. Satranç analizinde geriye dönüş yoktur (sağlama) yoktur. Sağlama olmadan bilimsellik olmaz.

2) Dama satrançtan üstündür. Satranç karmaşık ama derin değildir. Dikkat zekanın bir ölçütü değildir. Damada taşlar az kalınca dikkatten çok zeka çalışır.

3) Vist (bir iskambil oyunu) oyunu satrançtan üstündür. Vist oynayanlar satrancı anlamsız bulur. Dışsal etkenlerin (rakiplerin yüz ifadesini incelemek, iskambil kağıtlarının masaya konuluş şekli vs.) göz önünde bulundurulması vist oyuncularının hayatta da başarılı olmasını sağlar.

Değerli yazarımızın düşüncelerini bu şekilde bir sıraya soktuktan sonra biz de aynı sırayla cevap verelim.

1) Satrancın zihin üzerindeki etkisi bilimsel olarak araştırılmıştır. Bir çok bilim adamı bu konuda deneyler araştırmalar yapmıştır. Bir kaç örnek verirsek Dr. Tim Redmen 'in Satranç ve Eğitim, Dr. Albert Frank "Satranç ve Doğal yetenekler", Johan Christiaen 'in "Satranç ve Kavrama Çalışmaları, Ferguson' un "Eleştirel ve yaratıcı düşüncenin Satranç Yoluyla geliştirilmesi", M. J. Ryan 'in " Mantıklı Düşünmenin Geliştirilmesi ve Satranç yoluyla Hafıza" gibi araştırmalarını örnek verebiliriz. Bilimin her zaman fikirlerini değiştirebileceğini tabii ki kabul ediyoruz. Fakat şunu da söyleyelim. Bu yapılan deneylerin sonucu şu olmuştur: Hep bildiğimiz şey konusunda elimizde bilimsel kanıtlar var. Satranç çocukları daha zeki yapar !. (Chesslife, 1982 Kasım, s. 16)

2) Satranç oyunu damaya göre çok daha karışıktır. Damada pulları ileri veya yana oynatırken tek bir karakter kullanırız. Oysa satrançta her taşın hareketi başkadır. Bu da oyuna zenginlik katar. Eğer dama denizde yüzmeye benzetilirse, satranç okyanusta yüzmektir. Satrançta taşların fazla olması dikkati gerektirir. Damada da az taş kalabildiği gibi satrançta da oyunun sonu geldiğinde sonuç hala belirlenmiş olmayabilir ama bundan hareketle az taşı olanın dikkat ihtiyacından çok zekasını daha fazla kullandığını söylersek yanlış bir yöntem kullanmış oluruz. Çünkü dikkat zekanın iyi bir şekilde çalışmasından farklı bir şey değildir. Dikkatsiz bir insanın zeki bir insan olduğunu iddia etmek pek de doğru olmasa gerek. Herhangi bir

psikoloji kitabını açarsak dikkatle ilgili şu düşüncelere rastlarız. “Dikkat türlü durumlara en iyi şekilde uymak için gerekli zihin şartlarını hazırlayan bir davranıştır. Dikkat ayrı bir yetenek değildir, yeni durumlara uymak için çalışmalarını hazırlayıcı bir hal, zihni bir tansiyondur. Dikkat uyanık bir bilinç halidir. Zihnin belirli bir konu üzerinde toplanması ve yoğunlaşmasıdır. Dikkatin ilk özelliği zihnin ayıklama ve seçme yapmasıdır. İkinci özelliği dikkatli bir gözlem algıyı daha açık ve canlı yapar. Hatırlamayı , düşünmeyi kolaylaştırır.

3) Satranç içinde sadece mantık ilkelerini barındırmasıyla ve şans faktörünü ortadan kaldırmasıyla her türlü kağıt oyunundan çok daha fazla düşünce içerir. Eğer kağıt oyunlardaki dışsal etkenlerin gözlemlenmesi bir yetenek, zeki olmak olarak kabul ediliyorsa, bu konuya filozof Schopenhauer ‘ın Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar adlı kitabından bir bölümü sunmak cevap için yeterli olacaktır.

“Sıradan insanlar sadece zamanı geçirmeyi düşünürler, herhangi bir yeteneği olan kimse ise ondan yararlanmayı düşünür. Can sıkıntısını geçirmek için küçük, salt geçici ve gelişigüzel kabul edilmiş konular öne sürülür. Bu tür konular sözü edilen amaca yönelik olarak uydurulmuş iskambil vb. oyunlardır. Bu oyunlar olmasa , sınırlı insan çareyi eline ne geçirdiyse şıkırdatmakta ve tıngırdatmakta bulurdu. Sigara da seve seve düşüncelerin yerine koyulabilecek bir şeydir. Bu yüzden tüm ülkelerde tüm toplumun baş ağrısı iskambil oyunu olmuştur. Bu oyun topluluğun değerinin ölçütüdür ve tüm düşüncelerin iflasıdır. İnsanların birbirleriyle alışverişte bulunacak düşünceleri olmadığı için, iskambil kağıdı alıp verirler ve birbirlerinin bir parçasını almaya çalışırlar. Ah, acınası insanoğlu! Bu arada , haksızlık etmemek için, iskambil oyununu mazur göstermek amacıyla öne sürülebilecek olan , bu oyunun dünya ve iş yaşamında bir alıştırma olduğu, böylece rastlantı sonucu değiştirilemez bir biçimde doğan koşullardan (kağıtlar) akıllıca yararlanmanın , bu koşulda ne gerekiyorsa onu yapmanın öğrenildiği, sonra aynı amaçla, kötü geçen oyunda keyifli bir yüz ifadesi takınarak , kendine hakim olmaya alışıldığı biçimindeki düşünceyi küçümsemek istemiyorum. Ama öte yandan, tam da bu yüzden, iskambil oyununun ahlak bozucu bir etkisi vardır. Bilindiği gibi, bu oyunun püf noktası, her adımda , her yolla, ve her kurnazlıkla, ötekinin elini kazanmaktır. Ama oyundaki böyle davranma alışkanlığı kök salar, pratik yaşama da uzanır ve insan yavaş yavaş ikili ilişkilerde de böyle davranmaya başlar ve yasal olarak izni olduğu anda eline geçen her avantajı kullanmaya hakkı olduğunu düşünür. ”

Böylelikle yazımızı bitiriyor. Ortaya konan fikirlere cevaplarımızı verdik. Hayatta karşılıklı fikirler her zaman olumlu sonuçlar vermiştir ve insanlığı ileri götürmüştür. Bundan sonrası okuyucunun kararına kaldı. Düşüncelerimizi Goethe’nin sözüyle bitirelim.

“Benden samimiyeti bekleyin ama tarafsızlığı asla...”